

Miscellanea

Akademik dr. Mitja Zupančič – osemdesetletnik

25. decembra 2011 bo eden izmed najuglednejših članov Botaničnega društva Slovenije, fitocenolog Mitja Zupančič, praznoval častitljivo 80-letnico življenja. Čeprav o njem že veliko vemo in smo pred desetletjem njegovo strokovno in raziskovalno delo podrobno predstavili (DAKSKOBLER 2002, ŽAGAR 2002), je primerno, da se cenjenega člana spomnimo tudi v našem društvenem glasilu.

V Botaničnem društvu je dejaven že od njegove ustanovitve, redno se udeležuje vsakoletnih srečanj, predstavlja naše jubilate in se z zapisi spominja pokojnih članov. Vedno nam je v dragoceno strokovno oporo, dobrohoten svetovalec, kritičen bralec in prijazen sopotnik. Ne bomo ponavljali že zapisanega, temveč se ozrli le na zadnje desetletje, ko priznavalno ugotavljamo, da akademik Zupančič nikakor ni, kar bi bilo ob njegovih letih povsem upravičeno, počival na lorovikah, temveč je neprekinjeno nadaljeval z raziskovalnim delom in z objavami. Teh se je nabralo, v soavtorstvu s kolegi (največkrat z Vinkom Žagarjem), skupno precej več kot petdeset, od tega nekatere zelo tehtne in obsežne, kot vedno pri njem podprte s celovitimi primerjavami. V nadaljevanju jih bomo kratko predstavili.

Začeli bomo z objavami o ruševju – grmiščni združbi, ki jo vsak opazi, ko gre v gore, in ki je navadno ni težko razmejiti od ostalih vegetacijskih enot. Težko pa jo je popisovati in preučevati. Mitja Zupančič se temu posebnemu tipu našega rastja posveča že desetletja in v zadnjem mu je uspelo strniti svoja spoznanja. Najprej je s Tonetom Wraberjem in Vinkom Žagarjem obdelal in predstavil naše dinarsko ruševje, ki ima v Sloveniji severno mejo na Snežniku (ruševje v Trnovskem gozdu fitocenološko že pripada alpski združbi). Opisali so ga kot novo geografsko varianto *Hyperico grisebachii-Pinetum mugo* (Ht. 1938) T. Wraber, Zupančič & Žagar in Zupančič, T. Wraber & Žagar 2004 var. geogr. *Rhododendron hirsutum* Zupančič, T. Wraber & Žagar 2004. Še bolj zahtevna je bila obdelava alpskega ruševja. Obsežno popisno gradivo, 113 fitocenoloških popisov, je s soavtorjema Metko Culiberg in Vinkom Žagarjem leta 2006 strnil v monografiji Slovensko alpsko ruševje v primerjavi z evropskimi ruševji. Po tehtni primerjavi so ruševje v naših Alpah opisali kot sintakson *Rhodothamno-Rhododendretum hirsuti* (Aichinger 1933) Br.-Bl. & Sissingh in Br.-Bl. & al. 1939 var. geogr. *Paederota lutea* Zupančič & Žagar in Zupančič, T. Wraber & Žagar 2004 in pri poimenovanju ohranili Braun-Blanquetovo ime. To ime sicer nekoliko zavaja, saj v njem ni vsebovane dominantne vrste najvišje sestojne plasti, torej rušja (*Pinus mugo*), zato nekateri avtorji za to združbo uporabljamo tudi drugo ime, *Rhododendro hirsuti-Pinetum prostratae* Zöttl 1951 (za katero pa akademik Zupančič meni, da pripada drugačnemu sintaksonu, katerega sestoji pri nas ne uspevajo). V monografiji so opisali tri nove subasociacije, med njimi tudi obliko z macesnom (*-laricetosum*). Za slednjo sta z Vinkom Žagarjem naslednje leto (2007) naredila primerjavo z vzhodnoalpskim macesnovjem (*Rhodothamno-Laricetum*) in potrdila, da gre za dve različni združbi. Zanimiv in poučen je tudi prikaz sukcesijskega razvoja vegetacije v alpskih dolinah, kjer se na inicialnih tleh preko združb z dlakavim slečem in rušjem ponovno razvije alpski bukov gozd (z Vinkom Žagarjem sta ga objavila leta 2009). Skupaj s sodelavci je leta 2007 obsežno razpravo posvetil tudi barjanskemu

ruševju (*Sphagno-Pinetum mugo*). Podobno kot ruševja, so ga zaposlovali drugi borovi gozdovi. Leta 2008 sta z Vinkom Žagarjem fitocenološko preučila nenavadno združbo črnega bora, *Sesleria autumnalis-Pinetum nigrae* Zupančič & Žagar 2008, in jo uvrstila v red gozdov puhastega hrasta *Quercetalia pubescentis*. Z latinskim imenom po jesenski vilovini (*Sesleria autumnalis*) sta imenovala nasade in subspontane sestoje črnega bora v submediteranskem delu Slovenije, predvsem na Krasu, gozdove torej, kjer ta drevesna vrsta ni naravna in jo postopno izpodriva avtohtono rastje. Povsem drugačno je naravno rdeče borovje v alpskem svetu in popise iz Savinjskih in deloma Julijskih Alp sta z Vinkom Žagarjem leta 2010 uvrstila v dve subasociaciji asociacije *Fraxino orni-Pinetum nigrae* Martin-Bosse 1967: *-laricetosum* Zupančič & Žagar 2010 = *Fraxino orni-Pinetum nigrae* Martin-Bosse 1967 *pinetosum sylvestris* T. Wraber 1979 var. *Larix decidua* Dakskobler 2006 in *-caricetosum humilis* Martin-Bosse 1967. V italijanski reviji *Fitosociologia* je Mitja Zupančič leta 2007 objavil svoj pogled na razmejitev med vegetacijskima razredoma smrekovih in bazofilnih borovih gozdov (*Vaccinio-Piceetea, Erico-Pinetea*), torej na področje, kjer je med fitocenologi precej razhajanj. V njem je predstavil pregled sintaksonov, katerih sestoje poznamo v Sloveniji in ki pripadajo tema dvema razredoma. Alpsko ruševje in macesnovje je uvrstil v zvezo *Pinion mugo* Laibundgut 1948 in v razred *Vaccinio-Piceetea*. Bazofilne borove združbe, ki jih poznamo v Sloveniji, po njegovem mnenju sodijo v novo zvezo *Fraxino orni-Pinion nigrae-sylvestris* (Ht. 1958) Zupančič 2007, naši celinski gozdovi črnega gabra in puhastega hrasta pa v zvezo *Fraxino orni-Ostryion* Tomažič 1940 in v razred hrastovo-bukovih gozdov (*Quercio-Fagetea*). Toploljubne hrastove gozdove je Mitja Zupančič v preteklosti preučeval predvsem v Istri in na Krasu. V zadnjem obdobju (2006) je pri Štanjelu na zelo majhni površini skupaj z Vinkom Žagarjem našel še eno puhavčevo združbo, *Potentillo albae-Quercetum pubescentis* A. O. Horvat 1973. Z obširnimi člankom pa je leta 2009 v soavtorstvu z Vinkom Žagarjem in Brankom Vrešem fitocenološko obdelal tudi gozdove puhastega hrasta, gradna in črnega gabra v osrednji, vzhodni in južni Sloveniji. S 30 popisi so dokumentirali Horvatovo asociacijo *Quercio-Ostryetum* in predlagali tudi novo ime za asociacijo *Lathyro nigri-Quercetum petraeae* Horvat (1938) 1958 nom. inval., in sicer *Serratula tinctoriae-Quercetum petraeae* Ht. ex Zupančič & Žagar in Zupančič, Žagar et Vreš 2009.

Ob teh tehtnih znanstvenih prispevkih, dodamo naj jim še opis nove subasociacije *Aposerido-Piceetum galietosum rotundifolii* v prigorju Savinjskih Alp (2010), je akademik Zupančič v zadnjem desetletju napisal tudi pregled vegetacijskega raziskovanja in kartiranja v Sloveniji, kritičen pregled fitocenoloških in fitogeografskih raziskav v Sloveniji, polemiziral z nestorjem slovenskih fitocenologov dr. Živkom Koširjem o sintaksonomskem vrednotenju sekundarnih gozdnih združb, sam ali skupaj s sodelavci napisal precej strokovnih člankov in poročil, sodeloval v radijskih oddajah ipd.

Ob tem ne smemo prezreti njegovega uredniškega dela, še posebej vloge glavnega in odgovornega urednika znanstvene revije *Razprave 4. razreda SAZU*, ki je ob petdesetem letniku leta 2009 dobila ne samo novo ime (*Folia biologica et geologica*) temveč povsem novo, precej bolj privlačno podobo, drugačen format in postala dostopna tudi na spletu. V njenih bioloških zvezkih je bilo v zadnjih letih ob fitocenoloških objavljeno tudi precej florističnih člankov.

Slovenski botaniki akademiku dr. Mitji Zupančiču ob njegovem častitljivem jubileju prisrčno čestitamo in mu iskreno želimo, da bi mu zdravje tudi v prihodnjem, njegovem že devetem desetletju, še omogočalo raziskovanje in pisanje. Želimo mu dobrega počutja in čim več doživetih trenutkov v naravi, v gorenjskih hribih ali na Krasu, v gozdovih, ki jim je raziskovalno tako zvesto zapisan že vse od mladih let.

Literatura

DAKSKOBLER, I., 2002: Ob sedemdesetletnici akademika dr. Mitje Zupančiča. On the seventieth anniversary of academician dr. Mitja Zupančič. Razprave 4. razreda SAZU (Ljubljana) 43–3: 11–19.

ZUPANČIČ, M., 2002: Sintaksonomsko vprašanje sekundarnih gozdnih združb. Gozdarski vestnik (Ljubljana) 60 (1): 34–36.

ZUPANČIČ, M., 2003: Kritičen pregled fitocenoloških in fitogeografskih raziskav v Sloveniji. Razprave 4. razreda SAZU (Ljubljana) 44–2: 103–149.

ZUPANČIČ, M., 2003: Vegetacijska raziskovanja in kartiranje v Sloveniji. Zbornik gozdarstva in lesarstva (Ljubljana) 72: 5–18.

ZUPANČIČ, M., 2007: Syntaxonomic problems of the classes *Vaccinio-Piceetea* and *Erico-Pinetea* in Slovenia. Fitosociologia 44 (2): 3–13.

ZUPANČIČ, M., T. WRABER & V. ŽAGAR, 2004: Dinarska združba ruševja *Hyperico grisebachii-Pinetum mugo* na Snežniku. Razprave 4. razreda SAZU (Ljubljana) 45–2: 185–261.

ZUPANČIČ, M. & V. ŽAGAR, 2006: Association *Potentillo albae-Quercetum pubescentis* in Slovenia. Razprave 4. razreda SAZU (Ljubljana) 47–1: 247–261.

ZUPANČIČ, M., V. ŽAGAR & M. CULIBERG, 2006: Slovensko alpsko ruševje v primerjavi z evropskimi ruševji (*Rhodothamno-Rhododendretum hirsuti* var. geogr. *Paederota lutea*) = Slovene *Pinus mugo* scrub in comparison with European *Pinus mugo* scrub (*Rhodothamno-Rhododendretum hirsuti* var. geogr. *Paederota lutea*). Slovenska akademija znanosti in umetnosti, razred za naravoslovne vede, Dela 40. Ljubljana. 112 pp. + dve fitocenološki tabeli.

ZUPANČIČ, M. & V. ŽAGAR, 2007: Comparative analysis of phytocoenoses with larch (*Rhodothamno-Rhododendretum* var. geogr. *Paederota lutea laricetosum*, *Rhodothamno-Laricetum*). Razprave 4. razreda SAZU (Ljubljana) 48 (2): 307–335.

ZUPANČIČ, M., V. ŽAGAR, M. CULIBERG & A. ŠERCELJ, 2007: Syntaxonomic problems of *Pinus mugo* scrub on peat bog. Razprave 4. razreda SAZU (Ljubljana) 48 (2): 269–306 + fitocenološka tabela.

ZUPANČIČ, M. & V. ŽAGAR, 2008: Secondary Austrian pine forest on the Slovene Karst. Sekundarni gozd črnega bora na slovenskem Krasu. Razprave 4. razreda SAZU (Ljubljana) 49–1: 207–240.

ZUPANČIČ, M. & V. ŽAGAR, 2009: The development of forest vegetation in Alpine valleys in Slovenia = Razvoj gozdne vegetacije v alpskih dolinah Slovenije. Folia biologica et geologica (Ljubljana) 50 (1): 189–211.

ZUPANČIČ, M., V. ŽAGAR & B. VREŠ, 2009: The association *Quercus-Ostryetum* Ht. 1938 in Slovenia. Folia biologica et geologica (Ljubljana) 50 (1): 127–188.

ZUPANČIČ, M. & V. ŽAGAR, 2010: An overlooked sub-association in secondary spruce association. Prezrta subasociacija v sekundarni smrekovi združbi. Folia biologica et geologica (Ljubljana) 51 (2): 109–130.

ZUPANČIČ, M. & V. ŽAGAR, 2010: Association *Fraxino orni-Pinetum nigrae* Martin-Bosse 1967 in the south-eastern Alpine Region. Folia biologica et geologica (Ljubljana) 51 (4): 177–225.

ŽAGAR, V., 2002: Bibliografija dr. Mitja Zupančiča. Razprave 4. razreda SAZU 48 (3): 25–50.